

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 76

Fylke:

Tilleggsspørsmålnr.

Herad:

Emne: Dei "kloke"

Bygdelag:

Oppskr. av: H. Thomassen

Gard:

(adresse): Flekkerøy

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

En del eller fru Gros, Løgne (70 år)

SVAR

Den mest kjente av "kloke" kvinner her på Løgne var Valborg Valand. Men da jeg går ut fra at dere har med arbeidere omkring Mandal, som det vil falle lettere for å samle tilfang - der må være mye muntlig tradisjon etter henne - anser jeg det riktig ikke å gjøre noe i dette tilfellet. Dessuten er det visst skrevet en del om henne.

Jeg har lest et eller annet sted at hun en tid gikk i lære hos en doktor, men jeg husker ikke navnet.

- Men der bodde en kone i Hallen i Løgne som hadde lært av Valborg. Hun hette Abel Fjergensen, var gift med en skipper, og de hadde også et lite gårdsbruk. Hun døde i 1902, og kan vel da være født omkring 1840.

Da jeg var 4 år (1900) fikk jeg slik verk i venstre hånd. Den kom opp like fra fingrene til

overfor handledet. Jeg seilte med småskip i en pytt, så det var mye plesking i vann, og mine foreldre trodde dette kunne være årsaken. Leger i Hr. sand, blant andre husker jeg Otto Langfeldt og den kjente kirurgen Kristen Andersen så på handa, og de fastslo, kategorisk så vidt jeg husker, at det var suberkler. Dr. Andersen ville legge handa i gips; men min far var betenkelig. Selv da doktoren sa det stod om livet, ga han ikke etter. Yngeren skal skyldes min far for uvitenhet, han blei regnet for å være første mann, og jeg er glad for at han tok dette standpunkt. Tomiddelstid blei det verre og verre med handa. Den verket og hevet seg mer og mer.

Så var det en søndag at en liten dampbåt skulle gå lyttur til Høllen, og så reiste vi med, ikke for farens skyld, men for å besøke Abel Jørgensen. Da det er 60 år siden, og jeg var på liten, er det jo bare enkelte trekk som har festet seg i hukommelsen. Jeg husker sikkert at vi fikk to slagb medisin. Den ene skulle fremme helsen (modningene) til det gikk hol, og så skulle vi ha på den andre. Og da (obs!) måtte ikke handa være i ro. Jeg skulle da straks bruke den så den ikke

syknet her. Dette var jo en ganske annen diagnose enn dr. Stenders. Så vidt jeg husker blei det brukt grøtømslag, men vi fikk også en medisin på flaske.

Den lukket særdeles sterkt, og eller som jeg husker var den grønnlig på fargen. Flaska kunne vel romme 3 dl. Når denne skulle brukes husker jeg ikke, men antagelig måtte det være ettersom det var gått hal. Det gikk som et hel forførsel på: det gikk hal på bversida av handa, midt mellom roten av lillefingeren og handleddet, og det rant ut en masse materie. Helt historien hadde vel vært ca. tre ukers tid eller kanskje noe lenger. En stund etter fikk jeg en tyrbåre og kjørte stein og annet, og siden har jeg aldri kjent et stikk i handa. Men både den og armen er mindre enn den andre, og handleddet er noe stivt på handa ikke kan bøyes høyere enn rett ut mens fingrene til gjengjeld kan bøyes temmelig høyt. Under arbeid merker jeg det lite, som "med par" lite godt som nå, men handa er likevel svakere enn den andre. Hva sykdommen egentlig var har jeg i senere tid vært i tvil om. Jeg synes det gikk allfor fort til å være tuberkler, dessuten reag-

2

3

15467

rer jeg ypperst lide ved tuberkulin-
prøver.

4

For å få bedre kjennskap til St. F.
tok jeg en tur til Fjogru. Jeg blei
viss til Tommas Skos. kona hans
var i nær slekt med St. F. Hun
er nå 70 år og skulle altså
være 12 år da St. F. døde. Hun
husket også den medisinen som
bruktet så sterkt, men den var
ikke grøn som jeg trodde. Den
var blank og bestod av salvi-
akk og kanskje noe sprit.
Grøt til onslag kokte hun av
pur fløte blandet med mel.
Hun tørket en viss poppart
og brukte for å stanse sterk
blødning.

En Skos mente forøvrig at
det kunne ikke være tuberkler
jeg hadde hatt, for da hadde
ikke St. F. ha påkatt seg be-
handling. Om St. F. trass dok-
torene kategorisk hadde avgjort
at det var tuberkler, kanskje
han regnet med osteomyelitis
eller annen betennelse er ikke
ubentelig. Talle tilfeller er
jeg glad for at det gikk som
det gikk og tror fullt og fast
at hun skulle riktig diagnose.
Daktorene ville ikke ha kunnet
oppnå noe mere, jeg er heller
redd for at resultatet hadde
blitt dårligere.

H. Thomassen

15467